

УДК 327.7 (ЄС): 351.78

О. О. ТРУШ

ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Розглянуто особливості систем цивільного захисту держав Західноєвропейського регіону (Австрія, Бельгія, Великобританія, Німеччина, Ірландія, Нідерланди та Франція).

The specific features of the civil security systems of the Western-European countries (Austria, Belgium, Great Britain, Germany, Ireland, The Netherlands and France have been considered).

Ключові слова: цивільний захист, цивільна оборона західних країн.

Протягом усієї історії свого існування людство піддається впливові різних надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що приводить до великих людських втрат і величезного матеріального збитку.

У багатьох державах, насамперед Західної Європи, на сьогодні склалася досить розвинута й ефективна система органів, сил і засобів цивільної оборони (ЦО) або цивільного захисту (ЦЗ). Вона вирішує завдання забезпечення захисту і виживання населення, економічного потенціалу та соціальної структури держави як у мирний час, під час різних лих, аварій і катастроф, так і в умовах війни.

У працях вітчизняних і зарубіжних учених розглянуто питання державного управління системами ЦО та ЦЗ в окремих державах світу. Зокрема дослідженням у цій сфері присвячено роботи С. Андрєєва, М. Брушлінського, Ю. Воробйова, Л. Жукової, Н. Клименко, О. Могильниченка, С. Соколова, П. Вагнера, М. Стеблюка, М. Фалєєва, Г. Федулова, Р. Цалікова, В. Шоботова та ін. Але вониносять здебільш фрагментарний характер і не дають цілісного аналізу стану побудови, функціонування та управління системами ЦО (ЦЗ) держав ЄС. Тому вважаємо за доцільне розглянути досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн – членів ЄС Західної Європи.

Австрійська Республіка. Центральним органом виконавчої влади в Республіці Австрія, який відповідає в рамках держави за організаційні питання планування, запобігання і реагування на надзвичайні та кризові ситуації в країні, є Федеральне міністерство внутрішніх справ (ФМВС). Безпосередньо організацією діяльності у сфері ЦЗ населення, подолання кризових ситуацій, а також запобігання, локалізації та ліквідації наслідків НС займається Управління П/4 ФМВС, яке структурно підпорядковується Генеральній дирекції громадської безпеки ФМВС.

Це Управління має у своєму складі два підрозділи: Реферат П/4/а, який відповідає за організацію роботи з питань ЦЗ населення, подолання кризових ситуацій та

ліквідацію наслідків НС у середині країни та Реферат II/4/b, відповідальний за вирішення зазначених питань у міжнародних масштабах.

Державне управління ЦЗ в Австрії побудоване на комплексній системі, яка спрямована, у першу чергу, на попередження та локалізацію НС й охоплює зони відповідальності в рамках федерації, земель, районів, общин, відповідних структурних підрозділів з ЦЗ та громадян і включає виконання широкого спектра завдань у сфері захисту населення від природних і техногенних загроз та надання допомоги під час НС.

ЦЗ населення включає комплексну програму дій по виконанню таких заходів: захист від природних катастроф і технічних нещасних випадків; самостійний захист; повсякденних, щодо попередження та протидії загрозам та небезпеці; превентивних щодо захисту населення від наслідків можливих дій з боку міжнародних терористів.

Реалізація завдань державного управління ЦЗ здійснюється на державному та регіональному рівнях (рівні федеральних земель).

3 травня 2003 р. ФМВС Австрії відповідає за організацію ЦЗ населення, подолання кризових ситуацій та ліквідацію наслідків НС як у межах країни, так і в міжнародних масштабах. Таким чином, вперше на федеральному рівні відповідальність за координацію роботи в зазначених вище сферах сконцентровано в одному центрі, що дозволяє більш ефективно та оперативніше реагувати на виникаючі кризові ситуації та катастрофи.

З огляду на те, що дві третини території Австрії складає гірська місцевість, у складі ФМВС існує спеціальний підрозділ “Альпійська” служба, яка структурно входить до складу Реферату II/2/b Управління II/2 Генеральної дирекції громадської безпеки. “Альпійська” служба виконує рятувальні та інші завдання у складних гірських умовах. До складу цієї служби включаються співробітники поліції, які пройшли спеціальну гірську та альпіністську підготовку.

Конституція Австрії покладає розробку і виконання законодавчих нормативних документів у сфері пожежної безпеки на пожежну поліцію дев'яти федеральних земель. У законодавстві федеральних земель немає серйозних відмінностей, тому пожежна служба Австрії, у цілому, побудована за таким же принципом, як і поліція. Організацію протипожежної служби забезпечують федеральні провінції, діяльність пожежних підрозділів регламентується пожежно-поліцейськими правилами і законами земель, причому в кожній провінції діє своє законодавство, що регламентує протипожежну службу.

Закон Австрії “Про пожежну охорону” (1985 р.) установлює порядок проведення пожежного огляду всіх об'єктів. Закон “Про боротьбу з лісовими пожежами” (1980 р.) затвердив правила поведінки людей при лісових пожежах, способи боротьби з ними. У даному законі чітко виписано обов'язки пожежної охорони і поліції при боротьбі з лісовими пожежами. Законодавство Австрії, що регламентує діяльність протипожежної служби, вимагає від кожного муніципалітету, щоб на його території у стані готовності знаходився принаймні один підрозділ громадської пожежної охорони, достатньо укомплектований особовим складом і добре технічно оснащений, професійно підготовлений, боєздатний. До громадської пожежної охорони відносяться добровільна, професійна та пожежна охорона промислових підприємств.

У кожній федеральній землі Австрії один із членів земельного уряду представляє в уряді інтереси протипожежної служби. Земельні асоціації протипожежних служб об'єднані у Федеральну Асоціацію пожежної служби Австрії. На чолі Асоціації стоїть Президент, який виконує свої функції через адміністрацію Федеральної протипожежної служби, виконавчий комітет і комітети добровільної, професійної пожежної охорони та пожежної охорони промислових підприємств, а також комітет пожежної техніки.

Витрати на утримання пожежної охорони Австрії несе в основному місцева влада за винятком пожежної охорони промислових підприємств, яка фінансується власником підприємства. Крім того, із федеральних доходів землям виділяється певна кількість коштів (залежно від частки населення конкретної землі у відношенні до всього населення країни), які надходять до федерального уряду від податку на утримання пожежної охорони.

Загальноєвропейська Служба екстреної допомоги “112” фінансується в Австрії за рахунок коштів територіальних і комунальних громад. В основному при наборі номеру “112” здійснюється з'єднання з АТС регіонального або територіального структурного підрозділу австрійської поліції, яка приймає та опрацьовує первинну інформацію. Водночас, залежно від регіону перебування, при наборі зазначеного номеру може відбутись з'єднання з пожежною частиною або швидкою допомогою. При наборі служби “911” здійснюється з'єднання, аналогічне з набором “112” [1; 2].

Королівство Бельгія. Основним органом виконавчої влади Бельгії, який відповідає за врегулювання кризових явищ, що загрожують життєвим інтересам країни або створюють суттєву загрозу для населення, вимагають негайних рішень або потребують координації в роботі різних департаментів і органів є Координаційний і кризовий урядовий центр (далі – Центр). Центр було засновано відповідно до королівського указу (AR 18/04/1988) при Державній федеральній службі внутрішніх справ Бельгії. До основних функцій Центру належать такі:

- забезпечення безперервного збору і аналізу відповідної інформації, а також її поширення серед причетних органів влади;
- планування, координація і забезпечення безпеки під час проведення масштабних заходів, організація яких потребує узгодження між різними службами;
- забезпечення безпеки для осіб та інституцій, які знаходяться на території Бельгії;
- організація та координація планування невідкладних заходів на національному рівні за участі різних партнерів;
- організація матеріально-технічного забезпечення при подоланні кризових явищ за рахунок негайного забезпечення персоналом і необхідною інфраструктурою.

Крім того, він має забезпечувати громадський порядок, на який можуть негативно вплинути безлади (маніфестації, терористичні загрози, харчові кризи), катастрофи або природні чи промислові лиха. У разі кризових явищ або інцидентів на міжнародному рівні Центр виступає офіційною контактною службою Бельгії для інших країн, яких ці події стосуються. Інші завдання Центру можуть визначатися безпосередньо Міністром внутрішніх справ.

Структура Центру включає такі підрозділи:

- з питань операційного управління;
- з планування невідкладних заходів – включає Вищий інститут з планування невідкладних заходів (збір і поширення інформації з планування невідкладних заходів і управління кризовими явищами);
- з кадрових питань і організації роботи;
- з питань бюджету і контролю управління;
- з комунікаційних питань;
- секретаріат;
- бюро урядової мережі приватної служби зв'язку (альтернативна телекомунікаційна система для використання федеральною владою на випадок кризових явищ);
- комісія з питань національних проблем і захисту (врегулювання наслідків міжнародних кризових явищ у сфері захисту прав громадян на національному рівні у сфері громадянського захисту, збір інформації на території Бельгії з “чутливих” питань).

Керівником Центру є Генеральний директор, який підпорядковується Міністру внутрішніх справ. Співробітники Центру входять до штату Державної федеральної служби внутрішніх справ.

Щодо європейського номеру невідкладного виклику – “112” слід зазначити, що королівським указом від 26.03.2007 р., підготовленим за поданням Міністра внутрішніх справ і Міністра охорони здоров'я, було прийнято рішення про заснування в Бельгії Агентства зі звернень до служб допомоги - “Агентство 112”. Місцем розташування агентства є Брюссель – столиця. Агентство є державною установою, яка дотується підприємствами підконтрольними державі. До штату Агентства входять такі співробітники: президент; представник Міністра внутрішніх справ; представник Міністра охорони здоров'я; генеральний директор; заступник генерального директора; два представника від Генеральної дирекції цивільної безпеки Державної федеральної служби внутрішніх справ; два представника від Генерального комісаріату федеральної поліції; два представника від Державної федеральної служби охорони здоров'я.

Президент, представник Міністра внутрішніх справ і представник Міністра охорони здоров'я формують адміністративну раду, а директор або його заступник і по одному представнику від Генерального комісаріату федеральної поліції, Державної федеральної служби охорони здоров'я та Державної федеральної служби охорони здоров'я – комітет операційного управління.

Основна функція “Агентства 112” полягає в забезпеченні координації роботи телефонних операторів країни, які обробляють дзвінки на номери невідкладного виклику “100”, “101” і “112” [2].

Федеративна Республіка Німеччина. Юридичне оформлення система ЦО країни одержала в 1957 р., коли було прийнято закон про ЦО. Правовою основою для проведення підготовчих заходів ЦО і здійснення їх у надзвичайних умовах є прийняті бундестагом відповідні доповнення і зміни до конституції ФРН (“надзвичайна конституція”), а також низка так званих “простих надзвичайних законів”.

Постанови, підготовлені на основі цих законів відповідними міністерствами в мирний час, автоматично вводяться в дію при оголошенні бундестагом, “надзвичайним парламентом” або президентом (за узгодженням з федеральним канцлером) надзвичайного стану.

У системі забезпечення національної безпеки в Німеччині в 2004 р. у структурі ФМВС було створено централізований орган, який забезпечує координацію дій органів виконавчої влади, комунального самоврядування, установ та організацій з питань захисту населення і територій в умовах виникнення НС – Федеральне відомство захисту населення та допомоги при катастрофах (Федеральне відомство).

Цей орган складається з чотирьох управлінь. Їхні начальники одночасно є заступниками начальника управління, якого призначає міністр внутрішніх справ і затверджує уряд. Склад управління – 1500 чоловік. У мирний час воно укомплектовано на дві третини. У землях відповідальність за стан систем ЦО несуть уряди, при яких створюються земельні відділи ЦО. Уряд кожної землі за своїм розсудом визначає їхню організаційну структуру та штатний розклад. У військових умовах або на періоди навчань вони доукомплектовуються фахівцями і співробітниками різних служб і трансформуються на штаби округів (штаби земель), що керують усіма заходами ЦО в межах зони відповідальності. Захищені командні пункти обладнані в усіх 15 землях ФРН. У районах, містах і громадах існують заздалегідь призначувані начальники ЦО, штаби при них створюються тільки за умов надзвичайної ситуації.

Основні функції та завдання управління здійснюють залежно від свого призначення.

Управління кризового менеджменту, яке здійснює аналіз ризиків, планування і реагування на надзвичайні та кризові ситуації на державному та федеральному рівнях, забезпечує роботу Спільного центру оперативного реагування федерації та земель, що входить до організаційної структури Федерального відомства, проводить оперативне інформування населення відносно потенційних кризових ситуацій і загроз й керує психологічною службою допомоги населенню.

Управління попередження НС відповідає за впровадження широкого комплексу питань попередження НС, правове забезпечення сфери ЦЗ та запобігання НС, здійснення контролю за дотриманням законодавства у сфері ЦЗ, забезпечення функціонування Німецької системи попередження НС, яка також входить до організаційної структури Федерального відомства, забезпечення інфраструктурних об'єктів, необхідних для виконання основних завдань, пов'язаних з попередженням кризових ситуацій та підтримку взаємодії з громадськістю та мас-медіа.

Управління технічного забезпечення та медичного захисту населення здійснює координацію дій органів влади та відповідних служб із захисту населення при загрозі виникнення надзвичайних та кризових ситуацій, застосування зброї масового знищення, проводить комплексний медико-санітарний захист населення, забезпечує готовність технічних і рятувальних служб, проводить необхідні наукові дослідження, здійснює захист культурного надбання та вирішує питання фінансування заходів щодо ліквідації НС.

Управління планування та ЦЗ населення відповідає за загальні питання підготовки та перепідготовки керівних кадрів у сфері ЦЗ населення та захисту від надзвичайних і кризових ситуацій, забезпечує роботу Академії кризового менеджменту, вирішує питання міжнародної співпраці при НС.

Попри створення Федерального відомства захисту населення та допомоги при катастрофах у структурі ФМВС Німеччини продовжує функціонувати й спеціальний Департамент з питань кризового менеджменту та захисту населення. До основних завдань департаменту належать координація управління в цій сфері між федерацією та федеральними землями, питання правового забезпечення, бюджетного фінансування та кадрової політики.

Але необхідно зазначити, що ключові завдання при виникненні криз або НС на земельному та місцевому рівнях і надалі відносяться до компетенції федеральних земель, а вирішення цих завдань забезпечується земельними міністерствами внутрішніх справ. Спеціальна рятувальна служба "112" підпорядкована комунальному рівню управління – містам або районним округам та фінансується відповідним чином з місцевих бюджетів.

Основу численних і підготовлених формувань ЦО складають підрозділи, що входять до служби захисту від катастроф.

До служби відноситься або тісно співробітничає низка добровільних громадських організацій і самостійних служб. У першу чергу – це товариство німецького червоного хреста, робочий союз самаритян, йоганістська служба допомоги, а також допоміжна технічна. Загальна чисельність добровільних членів цих організацій і штатного особового складу – понад 1,5 млн чоловік.

Технічна допоміжна служба заснована в 1953 р. Керівний орган – федеральна рада – на правах відділу включено до складу управління ЦО країни. Основні завдання служби: ведення рятувальних і ремонтно-відбудовчих робіт при аваріях систем електро-, газо-, водопостачання і каналізації; відновлення шляхів сполучення і дорожніх споруд на них; надання технічної допомоги населенню при ліквідації стихійних лих, катастроф і аварій. Її органи в землях здійснюють керівництво більш ніж 600 місцевими відділеннями цієї служби.

Протипожежна служба ФРН, що також планують використовувати в інтересах ЦО, має у своєму складі три види формувань: штатні (професійні) команди, добровільні дружини і призначувані команди. Наприкінці 1970-х рр. на основі об'єднання існуючих штатних команд створено 66 великих центрів, що нараховують близько 20 тис. професійних пожежників.

Крім названих сил ЦО ФРН, на її території створено підрозділи самозахисту, загальне керівництво якими здійснює федеральний союз самозахисту. Усього в країні функціонує більш 400 його відділень, що займаються підготовкою населення за місцем проживання. Самозахист організується також за місцем роботи. Принцип комплектування керівних органів союзу самозахисту і підрозділів добровільний.

Кількість створюваних формувань служб ЦО, безпосередньо підлеглих керівництву району або громади, залежить від насиченості й особливостей промислових зон (районів, підприємств), чисельності населення, сфери основного виробництва або зайнятості населення, розвитку державно-приватного

підприємництва і їхнього впливу на забезпечення життєдіяльності населення, забудови населених пунктів, особливостей фізико-географічного і кліматичного положення регіону.

До проведення робіт з надання допомоги постраждалому населенню залучаються також різні благодійні організації, що маютья практично в усіх містах, може залучатися поліція і прикордонна охорона. Підрозділи бундесверу здійснюють допомогу населенню і цивільним органам влади під час стихійних лих і великих катастроф тільки з дозволу міністра оборони.

Ступінь підготовки різних формувань ЦО ФРН оцінюється в ході періодично проведених навчань бундесверу й Об'єднаних Збройних Сил НАТО, для участі в яких залучаються керівні органи й особовий склад ЦО, або ж у ході самостійних навчань ЦО [2; 3].

Ірландія. У цій країні немає окремого центрального органу виконавчої влади, який відповідає за питання запобігання, планування і реагування на надзвичайні та кризові ситуації. Згадані завдання, залежно від характеру НС, покладено на відповідні підрозділи профільних міністерств Ірландії, зокрема з питань навколишнього середовища, сільського господарства, оборони, охорони здоров'я тощо.

Служба "999" (аналог "911" та "112") підпорядковується Міністерству з питань комунікацій, енергетики і природних ресурсів та фінансується з його бюджету [1].

Королівство Нідерланди. У Королівстві Нідерланди функції врегулювання надзвичайних і кризових ситуацій на державному рівні покладено на Міністерство внутрішніх справ і відносин, яке має у своєму складі інспекторат зі стану громадського порядку та безпеки. У структурі інспекторату є управління, яке виконує завдання з контролю готовності до боротьби з катастрофами та аваріями, забезпечення протипожежної охорони, здійснює перевірку діяльності пожежно-рятувальних підрозділів, вивчають причини виникнення пожеж, аварій, виробляють пропозиції щодо запобігання та підвищення готовності до реагування та боротьби з пожежами, аваріями та катастрофами.

Виконання завдань у сфері цивільного захисту в Королівстві Нідерланди на регіональному та локальному є сферою відповідальності провінційних і місцевих органів влади. У Нідерландах існує єдиний телефонний номер 112 для виклику поліції та допомоги пожежно-рятувальних підрозділів [1].

Франція. ЦО, поряд з "військовою" і "економічною" обороною (як це прийнято називати у Франції), є складовою частиною національної оборони країни. Військова оборона перебуває у віданні міністра оборони, економічна – міністра фінансів і економіки, а ЦО – у віданні міністра внутрішніх справ і децентралізації, що звітує перед прем'єр-міністром, що офіційно несе відповідальність за стан справ у сфері ЦО.

Загальне керівництво ЦО здійснює міністерство внутрішніх справ, безпосередньо – національне управління ЦО. Відповідно до принципу військового й адміністративно-територіального розподілу, органи ЦО є на території всіх шести військових округів, що у випадку війни перетворюються на зони оборони. У цих зонах ЦО керує префект одного з департаментів.

Формування ЦО зведені в корпус, що включає: частини і підрозділи аварійно-рятувальної служби, навчально-мобілізаційні центри, пересувні колони воєнного часу, спеціальні підрозділи прийому і розміщення евакуйованих і потерпілих, авіаційну групу, службу розмінування.

У мирний час чисельність корпусу обмежена. У воєнний час її планується довести до 370 тис. осіб. Особовий склад, необхідний для доукомплектування, знаходиться в резерві міністра оборони і виділяється за заявками міністра внутрішніх справ. Призов у корпус здійснюється як на військову службу. Принцип комплектування в мирний час – змішаний: поряд з добровольцями можуть проходити службу і військовозобов'язані призовного віку.

Аварійно-рятувальні формування комплектуються на базі частин і підрозділів протипожежної служби – 220 тис. добровольців, 12 тис. професіоналів, 7 тис. військових пожежних (протипожежна бригада – у Парижі, морський протипожежний батальйон – у Марселі).

На основі протипожежної служби в період загроз розгортаються навчально-мобілізаційні центри ЦО, особовий склад яких планується використовувати для рішення завдань по боротьбі з пожежами, наданню допомоги постраждалим, розчищенню завалів, проведенню робіт з дегазації, дезактивації і дезінфекції. За необхідності розгортається до 700 таких центрів (близько 100 тис. осіб).

Крім того, резервними формуваннями ЦО, що розгортаються у воєнний час у зонах оборони і використовуються централізовано, є пересувні колони. Колона складається із таких секцій: управління, протипожежної, інженерного, протирадіаційного захисту і медичної.

Для підтримки аварійних робіт з повітря використовується авіаційна група, яка призначена для гасіння пожеж, пошуку і порятунку потерпілих і транспортування поранених (23 літаки, у т.ч. 12 пожежних і 31 вертоліт). За необхідності, в тісному контакті зі штабом сухопутних військ діє служба розмінування.

У разі проведення евакуаційних робіт діє служба прийому і розміщення евакуйованих і потерпілих, яка складається з батальйонів, рот, взводів (груп).

Підготовка керівних кадрів для ЦО ведеться в національному навчальному центрі в Ненвіль-ля-Рош (передмістя Парижа), національному навчальному центрі протипожежної охорони (Париж) і 10 міждепартаментних центрах ЦО. Підготовка особового складу формувань корпусу ЦО проводиться в національних і міждепартаментних навчальних центрах і школах.

У департаментах відповідальність за ЦО несуть префекти. При них діють консультативні комісії (штаби ЦО у воєнний час) на чолі з начальником ЦО департаментів. Департаменти розділені на райони ЦО, що, як правило, відповідають адміністративному розподілу. Робочим органом префекта є секретаріат ЦО (у воєнний час штаб ЦО). Їх планують розташовувати зі штабами військових округів, чисельність – близько 60 осіб.

Відповідальність за організацію ЦО в містах і громадах покладено на мерів. Залежно від категорії населеного пункту організація ЦО в містах і комунах може бути різною. У населених пунктах з кількістю жителів більш 3 тис. призначаються начальники ЦО і створюються консультативні комісії.

Щорічно на ЦО виділяється близько 0,15 % національного бюджету [1; 3].

Сполучене Королівство Великобританії. У Великобританії не існує окремого державного органу, на який покладається вирішення завдань ЦО (ЦЗ).

Згідно із Законом, загальна відповідальність за забезпечення безпеки населення, запобігання та реагування на надзвичайні та кризові ситуації покладена на Міністра внутрішніх справ Великобританії. Міністр очолює спеціальний комітет Кабінету міністрів, до складу якого входять керівники інших ключових міністерств та відомств (наприклад, міністр з охорони здоров'я, який відповідає за реагування на виникнення епідемій тощо). Повсякденну роботу з питань планування, координації та підняття ефективності діяльності державних органів влади з усього спектру НС виконується спеціальним секретаріатом Кабінету міністрів.

На місцевому рівні виконання основних заходів організують ради графств, адміністративних районів, муніципалітетів міст через спеціально створені комітети, які у воєнний час поєднуються в округи й підокруги ЦО, взаємодіючи з органами військового командування своєї країни й НАТО. Зокрема, система оповіщення у Великобританії поєднана із системою оповіщення оперативного центру Атлантичної зони ППО НАТО.

Система захисту населення й територій від НС різного характеру у Великобританії не має своїх власних сил і засобів, за винятком корпусу спостереження, призначеного для радіаційної розвідки та дозиметричного контролю, що став базою створюваної національної системи спостереження за радіаційною обстановкою. Одночасно військово-політичне керівництво країни додає максимум зусиль з підготовки населення до дій в умовах НС і кваліфікованих кадрів у сфері попередження й ліквідації їхніх негативних наслідків, справедливо думаючи, що це дозволить за необхідності в найкоротший термін розгорнути відповідні аварійно-рятувальні формування.

У Великобританії основними завданнями ЦО є такі: планування, підготовка персоналу, координація діяльності органів державного управління й місцевих органів влади у повсякденних умовах і при веденні аварійно-рятувальних і інших невідкладних робіт, а також організація зв'язку й оповіщення.

Законом передбачені два рівні реагування на НС: національний і регіональний.

Плануванню дій та реагуванню на національному рівні підлягають НС, пов'язані із найбільш серйозними проявами терористичної діяльності, війною, загрозами регіонам країни, а також їх навоколишньому середовищу (наприклад, унаслідок ядерного, хімічного або радіологічного забруднення).

У цьому випадку найвищим органом влади, який приймає рішення, стає спеціальний урядовий комітет КОБРА ("Cabinet Office Briefing Room A" – COBRA). До його складу входять міністр внутрішніх справ, керівники контррозвідки (MI 5), поліції, галузевих міністерств та відомств, члени спеціального секретаріату Кабінету міністрів, координатор Кабінету міністрів з питань безпеки та розвідки тощо. Як правило, засідання цього комітету здійснюються під головуванням прем'єр-міністра Великобританії.

До повноважень комітету КОБРА відноситься прийняття рішень щодо мобілізації збройних сил; уведення обмежень на свободу пересування; заборони

зборів; реквізиції або руйнування власності; створення спеціальних судів; припинення бізнесової діяльності тощо.

Законом передбачається, що в разі виникнення надзвичайних і кризових ситуацій у регіонах (всього 9) реагування та ліквідація їх наслідків покладається на відповідні урядові органи та служби (пожежні, поліцейські, військові, медичні, берегову охорону, з охорони навколишнього середовища, з догляду за дорогами тощо), представництва центрального уряду на місцях (при яких створені відповідні групи фахівців) та місцеві органи влади. До цієї роботи активно долучається приватний сектор (який володіє мережами електро-водопостачання; телефонними й телекомунікаційними станціями та лініями, надає транспортні та інші послуги) й добровільні організації.

До переліку НС регіонального реагування віднесені такі, які виникли внаслідок: суворої погоди; повені; засухи; епідемії; пандемії серед людей; аварій на залізничному, автомобільному, морському та авіатранспорті; епідемії та пандемії серед тварин та рослин; широкомасштабних громадських протестів; міжнародних подій, які створюють значні проблеми у Великобританії (наприклад, репатріації громадян країни, заборони на міжнародні подорожі тощо); індустріальних технічних аварій (газо-водо-електропостачання, телекомунікацій); землетрусів та інші зсувів землі; технологічного забруднення навколишнього середовища.

У повсякденному житті за реагування на непередбачувані випадки, які виникли внаслідок аварій, пожеж або необхідності надання швидкої медичної допомоги у Великобританії відповідає служба “999”, яка повністю підпорядкована поліцейським органам [2].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що у країнах Західної Європи склалися схожі, досить потужні і ефективні системи ЦО (ЦЗ), які спроможні забезпечити захист населення і територій своїх держав від НС різного характеру, досвід функціонування та побудови системи управління якими може бути корисним для молодшої незалежної держави, якою є Україна. Особливу актуальність це набуває у зв’язку з вибором її стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію.

Література:

1. *Волкова Т. Н.* Гражданская оборона Австрии на современном этапе / Т. Н. Волкова // Чрезвычайные ситуации и гражданская оборона за рубежом. – 1992. – Вып. 1-2. – С. 7.

2. Європейський цивільний захист. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/cp10_en.htm

3. *Федоренко В. Н.* Гражданская оборона зарубежных государств. Международная организация гражданской обороны / В. Н. Федоренко // Оперативное управление мероприятиями РСЧС : сб. лекций для руководящего состава МЧС России ; Кн. 2. – изд. 2-е, доп. и перераб. ; под общ. ред. В. Ф. Мищенко. – М. : ООО “ИПП “КУНА”, 2003. – 405 с.

Надійшла до редколегії 17.09.2009 р.